

УДК 658

Божанова В.Ю.*доктор економічних наук,
професор кафедри менеджменту організацій і адміністрування
Дніпродзержинського державного технічного університету***Стеблюк Н.Ф.***кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту організацій і адміністрування
Дніпродзержинського державного технічного університету***Діденко С.О.***студент
Дніпродзержинського державного технічного університету*

ДІАГНОСТИКА ПІДПРИЄМСТВА В СИСТЕМІ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

DIAGNOSTICS OF THE ENTERPRISE IN THE ANTI-CRISIS MANAGEMENT

АНОТАЦІЯ

Розглянуто сутність та особливості діагностики підприємства як складової частини антикризового управління. Проаналізовано методичні підходи для проведення діагностики фінансової підсистеми підприємства. Здійснено обґрунтування стратегії стабілізації фінансової підсистеми підприємства в системі антикризового управління.

Ключові слова: антикризове управління, криза, діагностика, прогнозування, фінансова підсистема, фінансовий аналіз, стратегія.

АННОТАЦИЯ

Рассмотрены сущность и особенности диагностики предприятия как составной части антикризисного управления. Проанализированы методические подходы для проведения диагностики финансовой подсистемы предприятия. Осуществлено обоснование стратегии стабилизации финансовой подсистемы предприятия в системе антикризисного управления.

Ключевые слова: антикризисное управление, кризис, диагностика, прогнозирование, финансовая подсистема, финансовый анализ, стратегия.

ANNOTATION

The essence and features of diagnostic of the company as the part of crisis management has been considered in the article. The methodological approaches for diagnosis financial subsystem of enterprises were analyzed. The substantiation of the strategy of stabilize the financial subsystem of enterprise in the system of crisis management was carried out.

Keywords: anti-crisis management, crisis, diagnostic, forecasting, the financial subsystem, the financial analysis, strategy.

Постановка проблеми. У теперішній час проблема дослідження можливостей виживання в умовах глобальної економічної кризи являється на сьогодні однією із самих актуальних для всіх господарюючих суб'єктів і набуває активізації наукового пошуку у напрямі обґрунтування та реалізації стратегічних перспектив соціально-економічного розвитку підприємств за допомогою антикризового управління. Забезпечення високої якості управлінських рішень є комплексною проблемою, яка залежить від багатьох чинників. За цих умов актуальності набуває створення такої системи підтримки прийняття рішення, яка б дозволяла вчасно ідентифікувати стан керованої системи навіть за обмеженої інформації і непрямих ознаках посилення

кризових тенденцій, а також створювати базу для прогнозування можливих наслідків. Наведені задачі вирішуються в процесі діагностики фінансової підсистеми підприємства як складової частини антикризового управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Серед наукових праць, у яких досліджуються проблеми антикризового управління варто виділити наукові праці Булеєва, Н. Брюховецької, Н. Литвин, Л. Лігоненко, А. Гальчинського, В. Гейця, А. Чернявського, О. Терещенка та ін. В наукових працях розглядаються теоретичні основи і методологічний інструментарій антикризового управління підприємством.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Незважаючи на значні досягнення в теорії і практиці виконаних досліджень за визначеною проблематикою, потребує обґрунтування науково-прикладних положень, які дають змогу удосконалити процес діагностики підприємства і створюють об'єктивне підґрунтя для підвищення ефективності антикризового управління підприємствами.

Постановка завдання. Метою статті є визначення основних напрямів стратегії стабілізації фінансової підсистеми підприємства в системі антикризового управління.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Функціонування суб'єктів господарювання в умовах конкретного етапу економічного розвитку країни, який визначається нестабільністю економічної системи та іншими дестабілізуючими чинниками, вплив жорсткої конкуренції, зростання рівня фінансових ризиків вимагає застосування антикризових заходів підприємством, що потребує налагодження системи ефективного управління основними напрямками та аспектами діяльності підприємства.

Враховуючи те що, кризи можуть виникати у будь-який період розвитку організації, і їх настання потребує від менеджерів використання нетрадиційних методів та підходів в управлінні

підприємством, то основними напрямками антикризового управління на підприємстві є постійний моніторинг фінансово-економічного стану підприємства, розробка нової фінансової, маркетингової та управлінської стратегій.

Кризовий стан організації може бути спричинений зміною ринкових умов, тиском з боку конкурентів, прийняттям нових законів чи нормативно-правових актів та ін. В більшості випадків першопричиною кризи стає низький рівень професіоналізму менеджменту організації.

Саме оцінка, або ж діагностика фінансової підсистеми підприємства, з метою своєчасного попередження кризової ситуації повинна бути важливою складовою системи антикризового управління. До фінансової підсистеми відносяться всі ресурси підприємства: оборотні та оборотні активи, власний, залучений та позиковий капітал, фінансові результати діяльності підприємства, грошові потоки підприємства.

Слід зазначити, що визначальне місце в складі антикризової діагностики займає фінансовий напрям, що характеризує стан забезпеченості фінансовими ресурсами, необхідними для нормальної виробничої діяльності суб'єкта господарювання, доцільність й ефективність їх розміщення і використання, фінансові взаємовідносини з іншими підприємствами, платоспроможність та фінансову стійкість.

Метою діагностики фінансового стану підприємства повинна бути оцінка динаміки розвитку підприємства та пошук резервів підвищення рентабельності виробництва і зміцнення комерційного розрахунку як основи стабільної роботи підприємства і виконання ним зобов'язань перед бюджетом, банком та іншими установами.

Авторські методики діагностики конкурентоспроможного, економічного, виробничого потенціалів підприємства, ризику інноваційних проектів, корпоративного управління представлені у монографії А.Е. Воронкової [1]. З теоретичних позицій автором детально розглянуто сутність і принципи діагностики діяльності підприємства. Встановлено, що діагностика - це різновид управлінської діяльності, спрямованої на встановлення й вивчення ознак, оцінку внутрішнього стану управління підприємством і виявлення проблем ефективного функціонування і розвитку системи управління, а також формування шляхів їх вирішення. Для виявлення проблем і стану підприємств, на думку автора, необхідна всебічна оцінка діяльності, що здійснюється по таких напрямках, як: оцінка конкурентоспроможного потенціалу; оцінка економічного потенціалу; оцінка виробничого потенціалу; оцінка стану екологічного менеджменту; оцінка корпоративного управління та корпоративної культури; оцінка управління знаннями підприємства.

Система оцінки економічного потенціалу підприємства розглядається як економічна діагностика, а в її складі визначальне місце займає

фінансовий напрям, що характеризує стан забезпеченості фінансовими ресурсами, необхідними для нормальної виробничої діяльності суб'єкта господарювання, доцільність й ефективність їх розміщення і використання, фінансові взаємовідносини з іншими підприємствами, платоспроможність та фінансову стійкість.

Базою прийняття управлінських фінансових рішень є результати фінансового аналізу. У новітній практиці управління корпоративними фінансами помітні тенденції до домінування методів фінансового аналізу, спрямованих на дослідження об'єкта управління як цілісної системи взаємопов'язаних фінансових відносин. Ці методи засновані на загальних принципах та прийомах фінансового аналізу, але їх використання потребує формування вхідної та вихідної інформаційної бази, адекватної інтерпретації результатів дослідження, що визначається насамперед специфікою завдань, які ставляться сьогодні перед комплексним фінансовим аналізом.

В основі фінансового аналізу лежить аналіз та управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання, від величини яких та раціонального використання залежить формування виробничого потенціалу, забезпечення поточної діяльності, зростання обсягів виробництва, соціально-економічний розвиток підприємства.

У практиці фінансового аналізу поширеним засобом оцінки фінансового стану підприємства є використання моделей комплексної оцінки, зокрема, методики ранжування показників, відповідно до якої кожному значенню цільового показника відповідає однозначно визначений ранг, а сума рангів, отриманих даним підприємством за результатами аналізу, слугує підставою для однозначної характеристики його фінансово-економічного становища, розвитку тенденцій його зміни та перспектив подальшого функціонування. Комплексний фінансовий аналіз використовується власниками для обґрунтування рішень стратегічного характеру, менеджерами підприємств - для інформаційного забезпечення потреб оперативного фінансового планування. Такий аналіз є складовою інструментарію антикризового управління та методологічною базою провадження справи про банкрутство.

З огляду на вищесказане, методику комплексної оцінки фінансового стану підприємства у вигляді ранжування фінансових показників, запропоновану О. Шереметом [2], яка базується на використанні таких напрямів аналізу, як майновий стан, ліквідність та платоспроможність, рентабельність, акціонерний капітал необхідно доповнити введенням п'ятого напрямку дослідження - грошовий потік. В межах цього напрямку рекомендовано використання низки показників: ліквідність операційного грошового потоку, довжина фінансового циклу, ефективність грошового потоку. Останню пропонується оцінювати коефіцієнтом реінвестування

чистого грошового потоку, який характеризує частку грошових інвестицій, спрямованих на фінансування приросту реальних та довгострокових фінансових активів. Дослідження стану грошових потоків дозволяє усвідомити механізм функціонування суб'єкта господарювання, оскільки за наявності власної, відносно самостійної логіки розвитку, грошові потоки мають зовнішні ознаки всього комплексу функціональних зв'язків, які розвиваються на підприємстві в процесі його діяльності. Під впливом грошових потоків формуються активи і джерела їх фінансування, грошові потоки є основним чинником змін абсолютної величини, складу і структури економічного потенціалу суб'єкта господарювання.

Вважається, що цей вид аналізу, який уможливує проведення як ретроспективної, так і перспективної оцінки фінансового стану підприємства, оптимально відповідає вимогам виконання таких завдань:

- залучення фінансових ресурсів;
- пошук високорентабельних проектів;
- оцінка надійності партнерів;
- оцінка доцільності інвестування;
- оптимізація фінансової діяльності підприємства;
- комплексне фінансове оздоровлення суб'єкта господарювання.

Результати проведеного дослідження доводять прикладну цінність таксономічних методів для проведення діагностики фінансової підсистеми підприємства. Застосування діагностичних ознак для проведення даного таксономічного аналізу дало змогу отримати інтегральний показник оцінки рівня розвитку фінансового стану підприємства на основі фінансової звітності.

Також використовується система різноіменних показників які необхідно систематизувати та аналізувати для прийняття раціональних управлінських рішень в умовах кризи.

Відаючи належну увагу методам багатовимірних порівнянь, аналітики разом з тим зазначають, що розраховуючи показник комплексної (інтегральної) оцінки, треба пам'ятати про те, що він є лише операційним поняттям, не має самостійного економічного змісту. Тому він має право на існування лише на практиці порівняльного аналізу з метою прийняття рішень [3].

Для об'єктивної оцінки фінансового стану підприємств з метою своєчасного виявлення факту їх фінансової неспроможності необхідна система науково обґрунтованих моделей прогнозування банкрутства. Їх використання допомагає розробити заходи, необхідні для ведення раціонального антикризового управління підприємством і для підтримки його успішного функціонування.

Прогнозування фінансового стану підприємства на вдосконалених методичних засадах дозволить також своєчасно визначити перспективні тенденції у його фінансовій політиці, оптимізувати фінансову стратегію підприєм-

ства, забезпечувати його платоспроможність та запобігати банкрутству.

З практичної точки зору фінансова стратегія представляє собою складну багатофакторно орієнтовану модель дій та заходів, необхідних для досягнення поставлених перспективних цілей в загальній концепції розвитку в області формування і використання фінансово-ресурсного потенціалу підприємства.

Також дана модель дає змогу виявити причини фінансової дестабілізації, забезпечити розробку системи організаційно-економічних заходів та управлінських рішень для відновлення фінансової стабільності підприємства в умовах високої мінливості факторів зовнішнього середовища завдяки використанню внутрішніх механізмів виробництва.

Відповідно до проблеми антикризового управління підприємством розробка фінансової стратегії підприємства по суті зводиться до розробки стратегії його виведення з кризи та стабілізації фінансового стану. Основним при цьому є: раціональне використання ресурсів, вдосконалення організації виробництва та праці, оптимізація розмірів виробничо-збутової діяльності, оптимізація інвестиційного портфеля, підвищення ефективності реалізації інвестування, ефективне розміщення капіталу, залучення довгострокових позик, раціональна дивідендна політика.

Таким чином, антикризове управління господарською діяльністю підприємства направлене на підвищення рівня ефективності виробництва, залучення фінансових ресурсів, платоспроможності, прибутковості, а також стимулювання інвестиційної діяльності, з метою досягнення підприємством організаційно-господарських цілей на всіх етапах його життєвого циклу.

Отже, своєчасна та якісна діагностика – це основне завдання в системі управління підприємством як у стабільному, так і кризовому стані, а також при банкрутстві. Тільки за допомогою оцінки фінансового стану можна забезпечити оптимальний напрям розвитку підприємства та запобігання в його діяльності кризи. Пошук ефективних механізмів управління фінансовими ресурсами та забезпечення їх реальної інтеграції в систему ринкових відносин зумовлює потребу розроблення стратегії антикризового управління на певному етапі розвитку підприємства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Воронкова А.Е. Діагностика стану підприємства: теорія і практика: / А.Е. Воронкова. – Моногр. – Харків: ІНЖЕК, 2006. – 448 с.
2. Шеремет А.Д. Методика фінансового аналізу: Учеб. Пособие / А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулин, Е.В. Негашев. – 3-є изд., перераб. и доп. – М.: Инфра-М, 2008. – 208 с.
3. Рєпіна І.М. Таксономічний аналіз ефективності формування та використання активів підприємства / І.М. Рєпіна // Формування ринкової економіки. – 2011. – № 26. – С. 440-457.